

SPOMENIK SLOVENSKE OSAMOSVOJITVE

OB SPOMENIKU OSAMOSVOJITVI

Osamosvojitve je veliko in edinstveno dejanje slovenskega naroda. Podoba večernega dviga zastave na Trgu republike z vzneseno množico ljudi junija 1991 je še vedno močan spomin. Vendar pa osamosvojitve ni le enkratni dogodek z dvigom zastave, ampak je prav množica različnih dogodkov in gibanj skozi »čas in prostor« ter večletna prizadevanja številnih ljudi privedla do samostojnosti.

O SPOMINU IN SPOMINJANJU

Ponavljanje je izraz, ki je pri Grkih bil povezan s spominjanjem. Ponavljanje in spominjanje, dva glagola gibanja, vendar v nasprotnih smereh. Tisto, česar se spominjamo, je minilo, a se povratno ponavlja in na drugi strani se ponavljanje spominja. Zato ponavljanje osrečuje človeka, spominjanje pa ga dela nesrečnega (tako Kierkegaard).

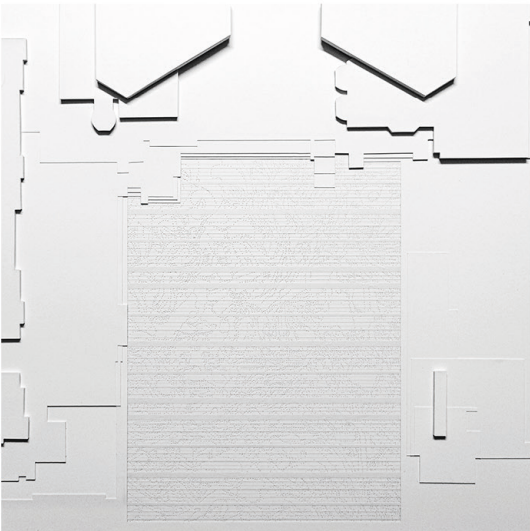
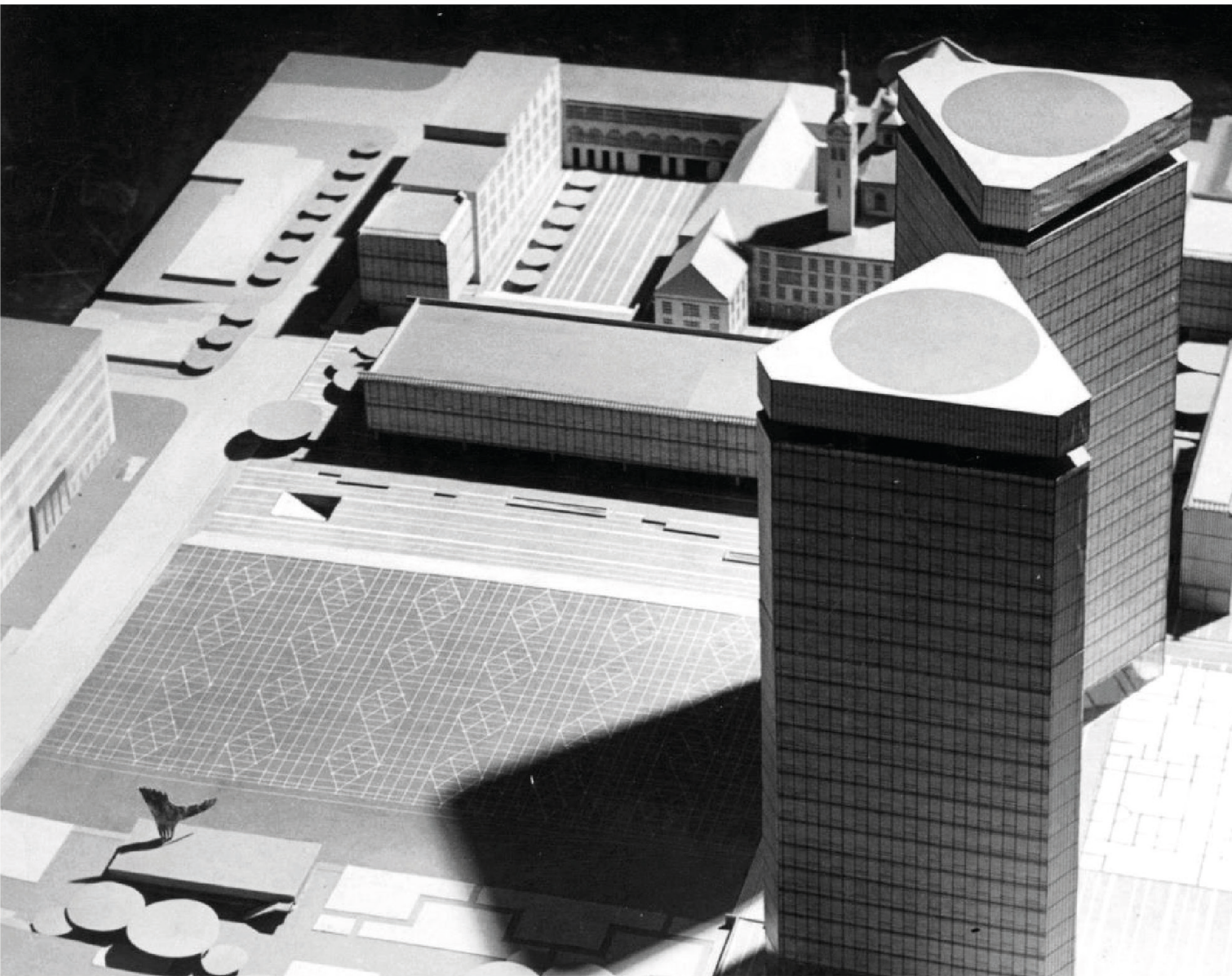
»Memorial immemorial« / »spominski spomin« – kaj je spominski produkt, z drugimi besedami predmet, na katerega je spomin pritrjen oz. objekt, ki sproža »memory – effect« se je spraševal Lyotard ob pripravi filma Bitka za Normandijo. Kaj je spomin? Kako se spominjamo? Namreč spomin je selektiven, pozabljanje in cenzure so v procesih spominjanja. In zgodovino pisje kot veda ni nikoli končana, vedno je »na delu«, ali bolje v delu. In seveda imamo tudi spore med zgodovino in sedanostjo, sedanost je v številih (naelektrenih) kratkih stikih s preteklostjo, vendar moramo konstruktivno oblikovati prihodnje.

O UMESTITVI SPOMENIKA

V preteklih stoletjih je kiparstvo imelo določene funkcije – votivne, spominske, didaktične, dekorativne. Spomeniki so bili namenjeni spominjanju in so bili materialna vez (oz. naj bi bili) ustvarjena, da preko nje preteklost biva v sedanjosti in naj tudi v prihodnje, v prihodnosti. »Komemoracijske prakse« in številne aktivnosti (proslave) poskrbijo, da tako spomenik kot tisto, kar obeležuje postaneta živo tkivo – seveda v najboljšem primeru – neke državne in občestva, socialne skupnosti. Vendar je kip v XX. stol. 'prehobil' dolgo in vijugasto pot od figure do objekta, od volumna do prostora, od vertikale do horizontale... danes pa se – ob izgubi privilegirane pozicije v komemorativnih ambientih - bori za svoje preživetje v uniformiranem, utilitarnem in komercializiranem prostoru mesta. Vendar ta boj izgublja, zato se nam je zdelo še toliko bolj pomembno se odzvati in sodelovati na tem pomembnem natečaju.

Trg republike je prostor velike arhitekturne ideje, ki je v mestu odprla neko novo dimenzijo, ki je Ljubljana in njeni ljudje do takrat niso poznali. Ni naključje, da so si osamosvojitveni dogodki za svoj prostor izbrali prav ta prostor kompleksnosti in odprtosti, monumentalen prostor za množico, za proslave (in za proteste), prostor svobode in tudi miru.

Izbira prostora za spomenik slovenski osamosvojitvi se zato zdi prava, vsak naslednji korak k opredelitvi mikrolokacije pa težka, morda nemogoča naloga. Vsaka nova javna plastika bo v prostoru, ki je bil sam po sebi zasnovan kot trg-spomenik revoluciji, vsaj v začetku neizbežno delovala tuje.

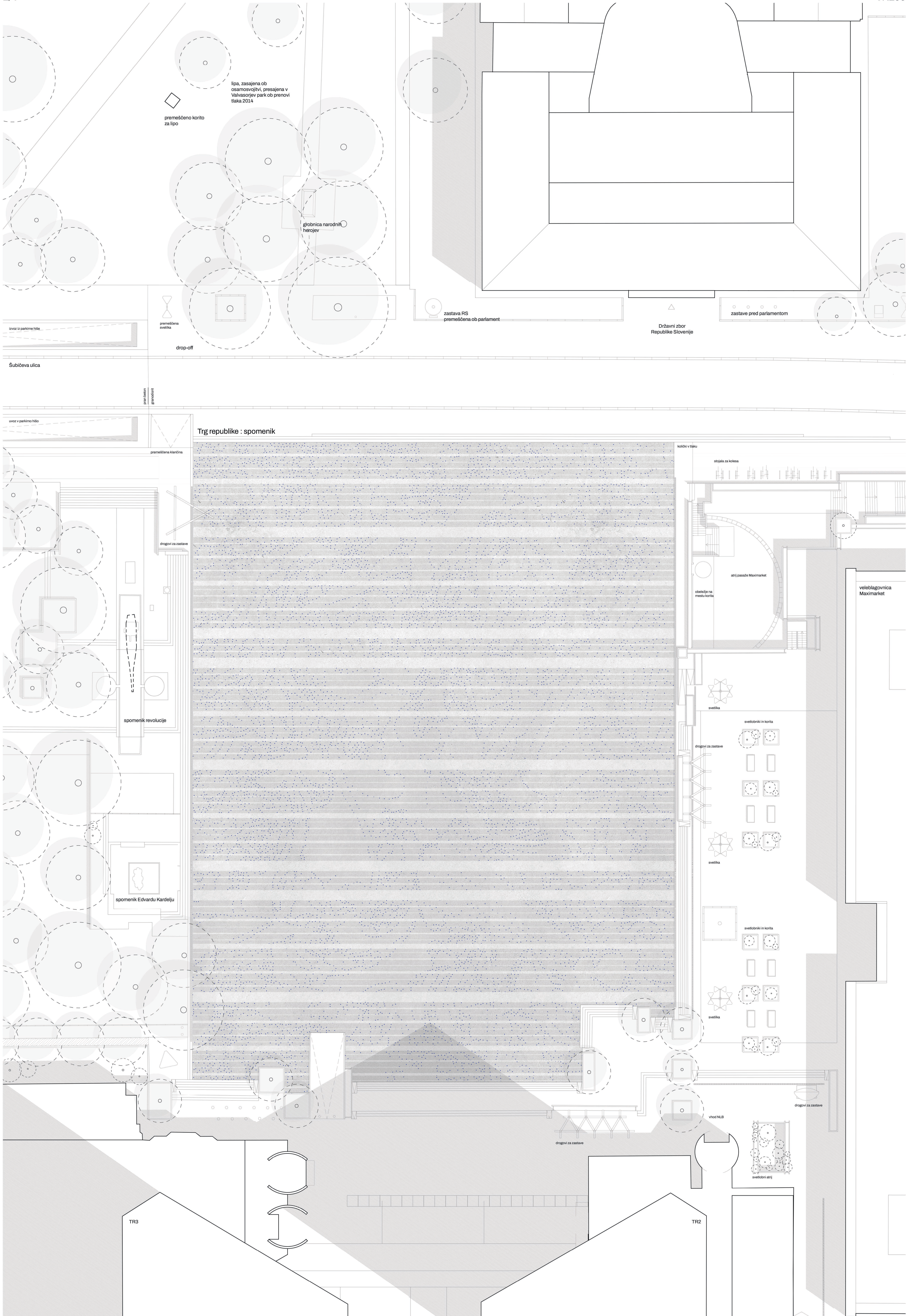
Osrednja ploščad Trga republike je »zgrajena« iz praznega prostora, ki ga obdaja mehek, a jasno določen rob. Gre pravzaprav za prostorsko in kompozicijsko kompleksen sestav prehodov, stopnišč, kiparskih del, podestov, klančin, visokih svetilk, atrijev, korit z grmovnicami in drevesi.

Odločitev o umestitvi novega spomenika na mesto, kjer trenutno stoji zastava, se na prvi pogled zdi razumljiva in simbolno podprta. A do tega zatečenega stanja je vodila pot številnih kompromisov, njen rezultat pa je simbolno in vsebinsko vprašljiv. Improvizirano korito za lipo, zdaj podstavek za zastavo, je bilo v dnevih pred razglasitvijo samostojnosti prostorsko neustrezno umeščeno v atrij, ki vodi do pasaže ob veleblagovnici.

Namesto umestitve novega volumna na to nevrvalgično točko prav v natečaju vidimo priložnost za de-konstrukcijo in simbolno prestavitev ogrodja, ki je ob osamosvojitvi nosilo lipo, in priložnost za prestavitev zastave na ustreznejše mesto.

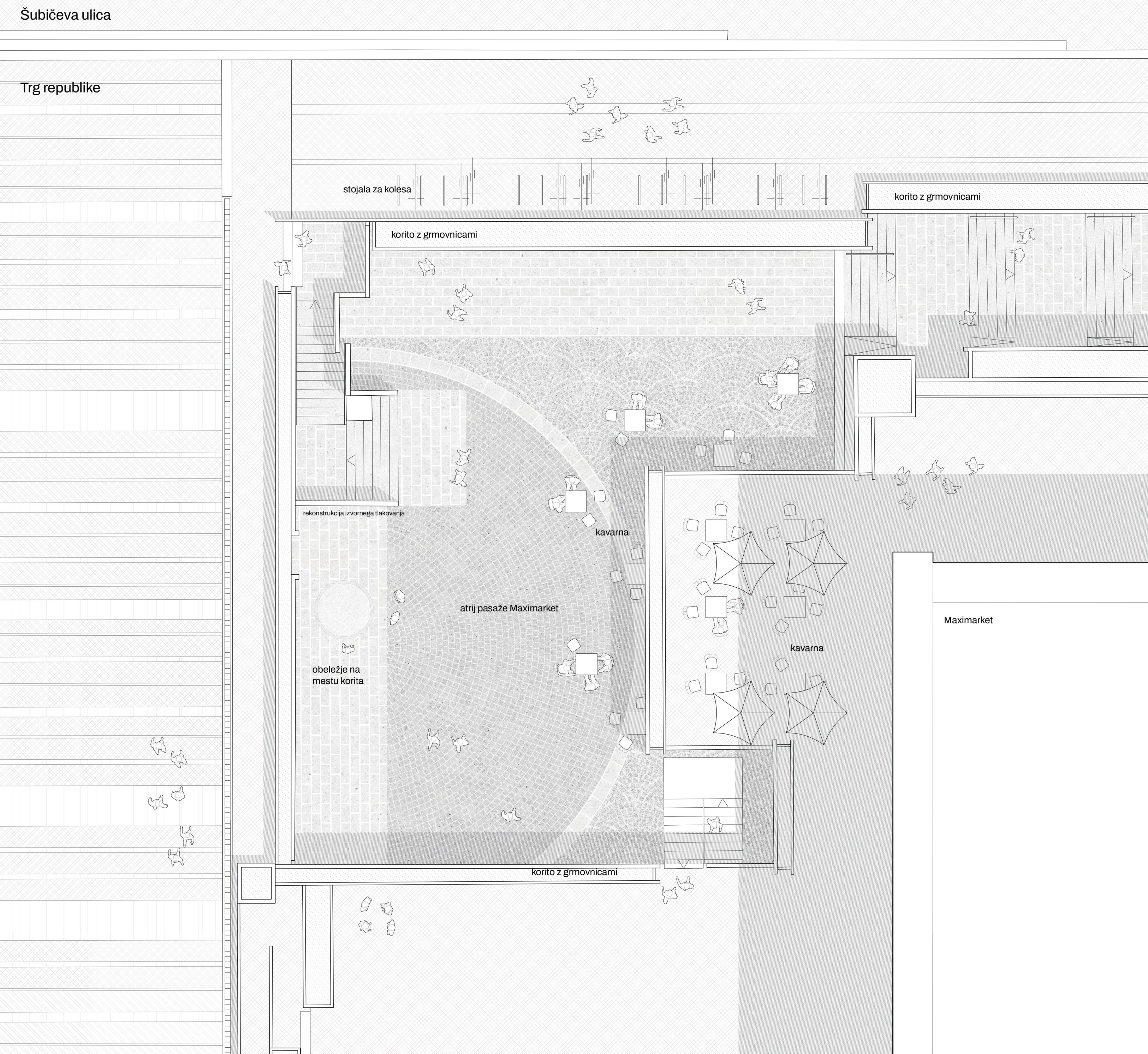

Bolj kot mesto – punta, točka - lipe in zastave je po našem mnenju nosilec spomina v resnici trg, torej odprt prostor trga. Prostor, ki je kot osrednji državni trg sam po sebi simbol skupnega, demokracije in ljudi, ki so pospremili prvi dvig slovenske zastave. Ne vertikalna forma (»erekcija«, simbol moči) ampak horizontalen prostor, ne hierarhičen prostor, odprt in demokratičen prostor osrednjega trga v Republiki Sloveniji vidimo, kot tisti, kjer oz. kam se naj 'umesti', torej »izriše« kip v horizontalni površini in v točkastih linijah. Decentralizirana risba, vrtnec in krogotok linij, črtnih gibanj in množice točk.

ATRIJ : JE RAZBREMENJEN KORITA ZA LIPO, KI VOLUMENSKO NEUSTREZNO POSEGA V NJEGOVO PROSTORSKO ZASNOVO. ZASTAVA JE PREMEŠČENA OB PARLAMENT, MESTO LIPE PA JE SIMBOLNO OZNAČENO S SPOMINSKO PLOŠČO.

TLORIS ATRIJA PASAŽE MAXIMARKET, M 1:100

REKONSTRUKCIJA SEVERNEGA ATRIJA PASAŽE MAXIMARKET

KORITO ZA LIPO (DANES PODSTAVEK ZA ZASTAVO?)! NEUSTREZNO POSEGA V PROSTORSKI SEŠTAV ATRIJA

V dneh pred osamosvojitvijo je bilo v namen izvedbe protokola za "slovesno promocijo Slovenije" ob uradni razglasitvi samostojnosti hipoma izvedena ureditev prostora za zastavo in korita za lipo. Talna ureditev prostora za zastavo je bila odstranjena ob prenovi tlaka ploščadi 2014, lipa presajena v Valvasorjev park, drog za zastavo pa premeščen v drevesno korito. Če je lipa s tem dobila primernejše mesto v parku ob parlamentu, je predstavitev zastave v improvizirano drevesno korito prostorsko neustrezna in simbolno polemična. Dostop do zastave v primeru izvedbe ceremonialov vodi kar preko linije korit za grmovnice, s hrbtne strani pa nekdanje drevesno korito posega v atrij in ga prostorsko bremeni, kar navsezadnje ni v skladu z Ravnikarjevo zasnovo. Uporaba istega nabora materialov in skoraj enakih detajlov poseg v atrij iz 1991 še dodatno izneveri.

Iz arhivskih fotografij je razvidna raba atrija pred umestitvijo korita, ko sta bila oba robova namenjena zunanjemu delu lokalov. Leva stran danes ni niti v uporabi niti ni prostorsko-

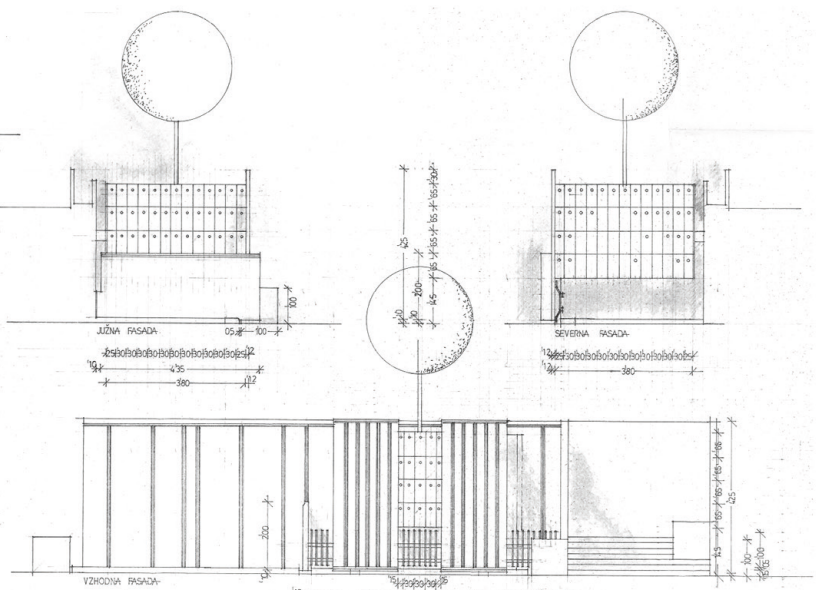

ATRIJ JE (BIL?) TAKO PROSTOR ZADRŽEVANJA KOT KRIŽIŠČE ŠTEVILNIH POTI

ambientalno povezana s preostalim delom atrija, nekdanje drevesno korito pa deluje kot nekaj, kar bi bilo potrebno ob presaditvi lipe pospraviti.

V natečaju vidimo priložnost za dekonstrukcijo ogrodka korita in rekonstrukcijo izvornega atrija. Korito in mesto zastave iz leta 1991 razumemo kot nekaj začasnega, kot kuliso, ki je v takratni situaciji hipoma vzpostavila prostor za izvedbo protokola. Vztrajanje pri poziciji zastave, ki je bila že v osnovi postavljena na trg scenografsko in kadrirano, se namreč zdi nesmiselno. Še toliko bolj to velja za korito, ki ga je lipa zapustila pred desetletjem, drog za zastavo pa je bil vanj umeščen z veliko mero improvizacije.

Mesto lipe, ki še vedno nosi simbolni pomen, je označeno s talnim obeležjem. Prostor ob njem se sprost prvotnega programa gostinskega vrta in z grmovnicami ob bestonskem zidu postane kulisa dogajanja v atriju. Severni vhod v pasažo Maximarket se torej približa prvotnemu stranju.

KORITO ZA LIPO, NAČRT DATIRAN 20. 6. 1991 (I)

MATERIALIZACIJA IN IZVEDBA INTERVENCIJE V TLAKU

Iz Ravnikarjevih arhivskih načrtov in skic je razvidnih več testov tlakovanja velike površine trga, ki imajo ob različnih načinih delitve tlaka in vzorčenja z linijami, romboidi, šestotniki, itd. skupno težnjo k vzpostavitvi velikega, odprtega, enotno oblikovanega trga. Obstoječi tlak, ki je nastal ob prenovi ploščadi leta 2014, interpretira eno od zasnov. Kljub temu, da je bila s prenovo dosežena bistvena izboljšava - umik površin za mirujoč promet z območja trga – pa nov tlak (ne-originalen tlak), soočen z novimi robnimi pogoji, mestoma naleti na "ovire". Natečajni predlog interpolira z obstoječim tlakom. Čeprav so kocke menjane »ena za eno«, je za poseg v tlak pomemben predvsem trg kot celota.

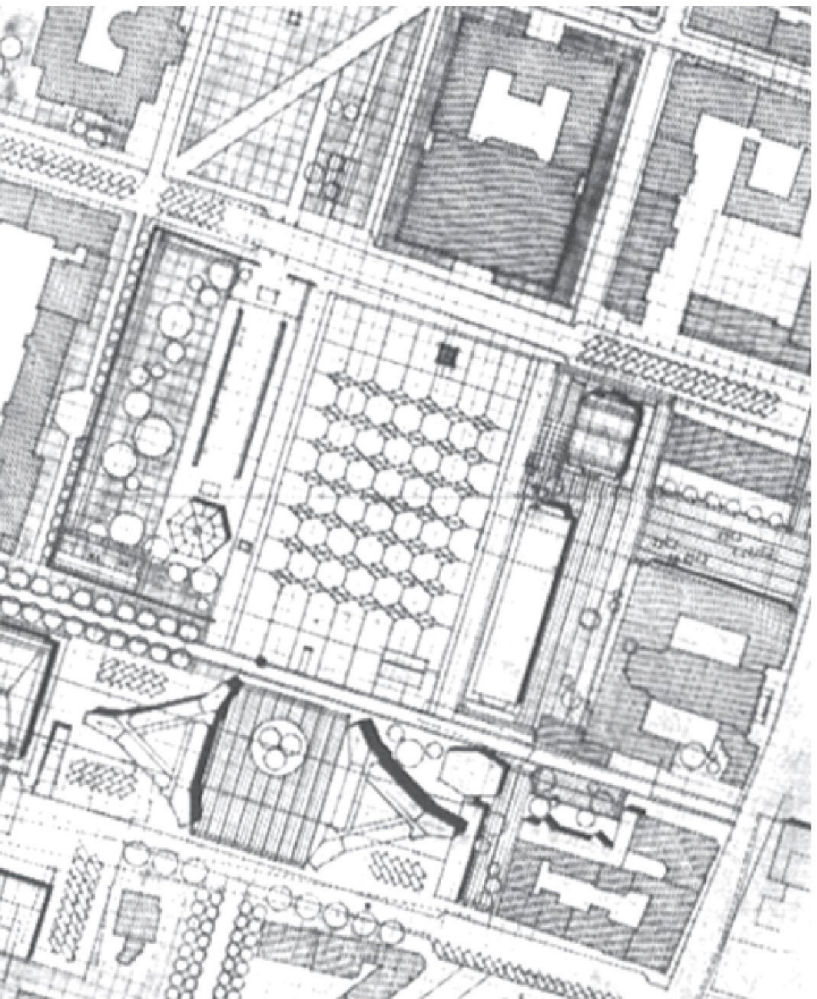
Gre torej za menjavo granodioritnih kock na površini trga z novimi, unikatno izdelanimi steklenimi kockami po predlaganem vzorcu. Modul kocke je vnaprej pripravljen z aluminijastim okvirjem, tesnjenim s

RAZSTAVLJENO IN PREMEŠČENO KORITO ZA LIPO

trajnoelastičnim silikonom. Kocka je na površini izdelana iz laminiranega in protizdrsno obdelanega sloja. Modul kocke se vstavi in s kemičnimi ankrji pritrdi v za to pripravljeno rego v tlaku in ponovno preplasti s cementno fugo, ki se v agregatu in barvi ujema z obstoječo.

Spodnja stranica kocke se preplasti s prozornim fotoluminiscentnim emajlom (coating) 0,1-0,3 mm v nevtralnem ali toplém (rumeno-oranžnem) tonu. Emajl se na steklo nanese z nizkotemperaturnim pečenjem. Toplji pigmenti (amber, oranžni) so običajno formulirani z dodatkom $\text{CaAl}_2\text{O}_4 \cdot \text{Eu}^2+$ ali $(\text{Sr,Ca})\text{Al}_2\text{O}_4 \cdot \text{Eu}^2+$, kar premakne emisijo v 580–600 nm (toplo rumeno-oranžno). Na podlagi vzorcev se pripravi razmerje, ki ponoči oddaja zelo nežen topel sij. Fotoluminiscentni pigmenti toplji ali nevtralnih barv oddajajo nežen sij do 6 ur po polnjenju s sončno svetlobo, ki je najbolj intenziven prvih 30 min.

VZOREC TLAKA NA TRGU, 1. NAGRAJENA NATEČAJNA REŠITEV

FOTOLUMINISCENTNE KOCKE V PRENOVLJENEM TLAKU IZ 2014

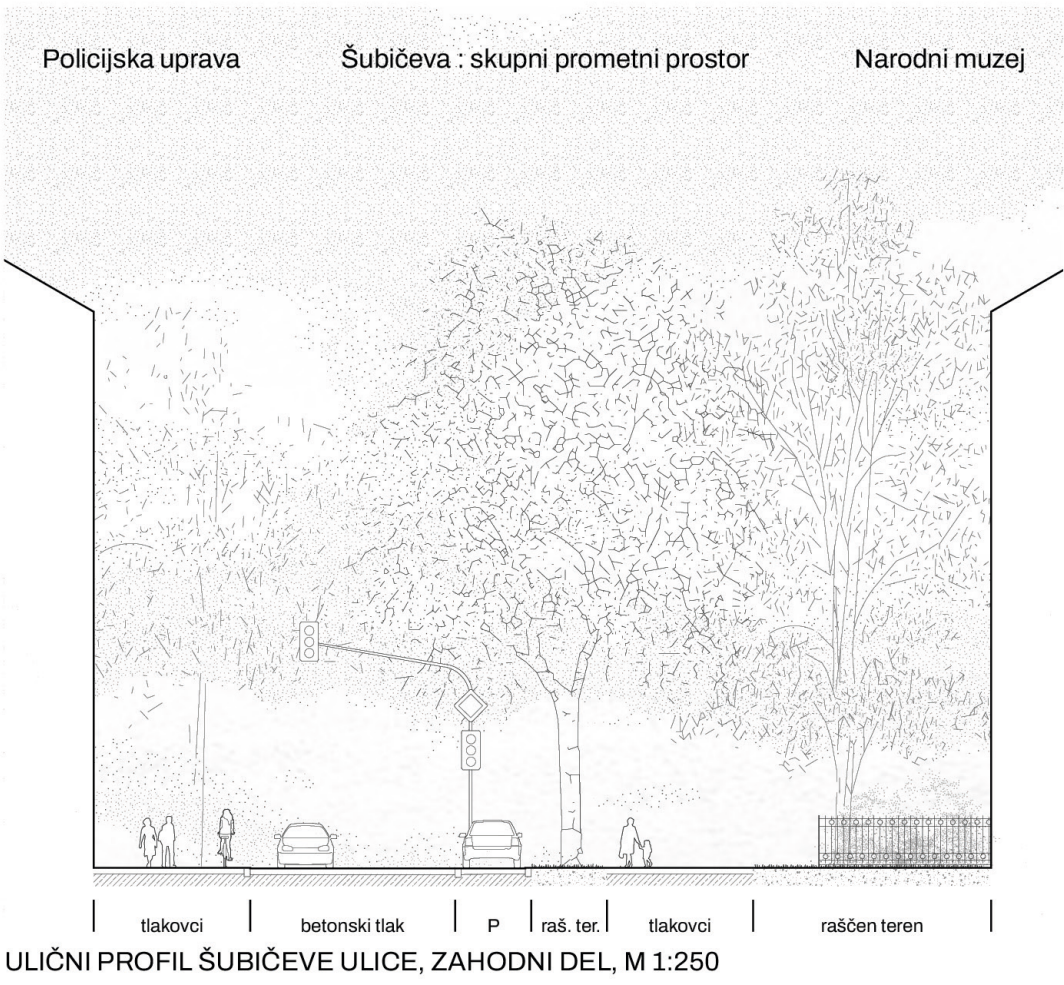

ŠUBIČEVA ULICA : MENJAVA TLAKA PRED PROČELJEM PARLAMENTA VZPOSTAVI GLOBLJI PREDPROSTOR. VOZNI PASOVI SO PREUREJENI V SKUPNI PROMETNI PROSTOR, KI DAJE PREDNOST PEŠCEM IN KOLESARJEM.

ULIČNI PROFIL ŠUBIČEVE ULICE, OBLASTI TRIN PARLAMENTA, M 1:250

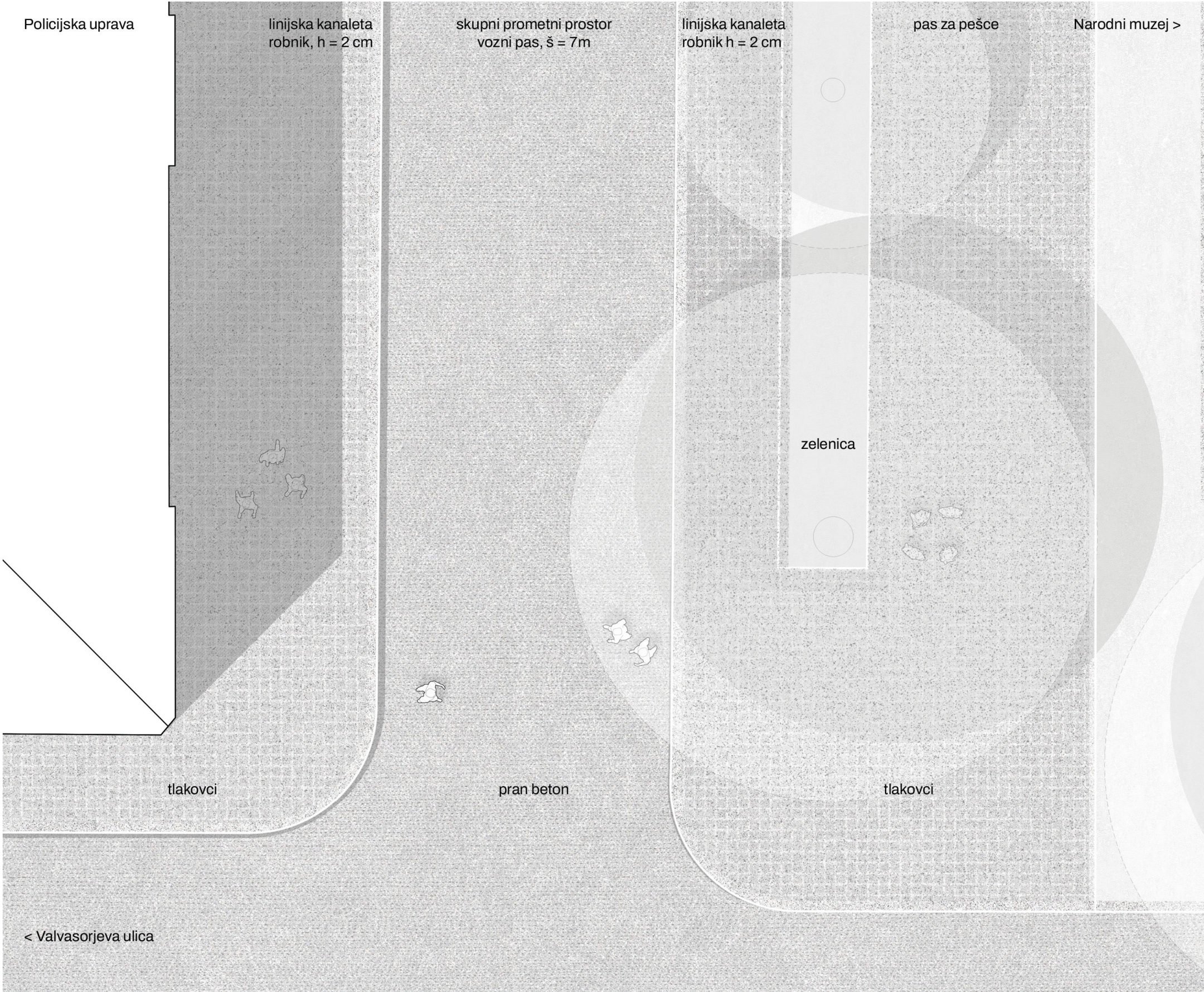
Cilj preurejanja Šubičeve ulice je »manj ceste, več ulice«. Ulice, ki za razliko od običajne mestne ulice povezuje pomembnejše državne prostore in stavbe, in ulice, ki je v prvi vrsti odprt javni prostor, primarno namenjen pešcem in kolesarjem. Preurejen ulični tlak pred parlamentom vzpostavi ustrezen predprostor večjega merila, ki se v zamiku nadaljuje v prostor Trga republike. Urejanje uličnega profila in tlakov izhaja iz izkušenj preureditve Slovenske ceste. To razumemo kot osrednjo mestno programsko-povezovalno os, medtem ko je Šubičeva ulica poleg pomembne mestne povezave tudi državniška os. Parkirna mesta, postajališča in druga oprema so pomaknjena proti robovom, medtem ko je območje vzdolž Trga republike prazno mirujočega prometa. Niz evropskih zastav je odstranjen oz. premeščen na ustreznnejšo lokacijo, s čimer se sprost severni rob trga. Slovenska zastava je premeščena ob stavbo parlamenta, na vogal Trga narodnih herojev.

ULIČNI PROFIL ŠUBIČEVE ULICE, ZAHODNI DEL, M 1:250

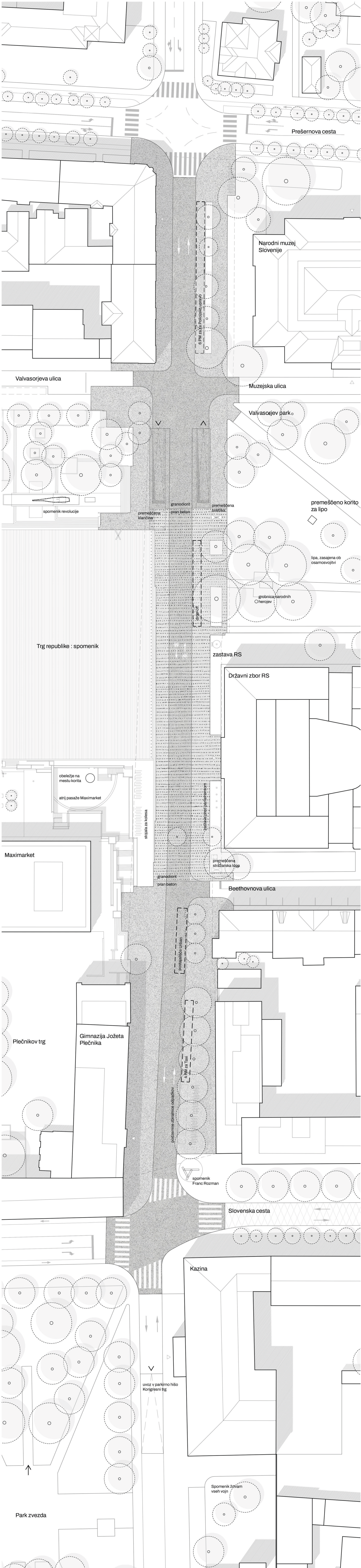
TLAKOVANJA ŠUBIČEVE ULICE, PRED PARLAMENTOM, M 1:100

TLAKOVANJE ŠUBIČEVE ULICE, ZAHODNI ROB, M 1:100

FASADA PARLAMENTA Z ZASTAVO REPUBLIKE SLOVENIJE, M 1:250

UREDITEV ŠUBIČEVE ULICE, SITUACIJA M 1:500